

Д. В. Ткачукаспірант кафедри міжнародної інформації та країнознавства
Хмельницького національного університету

РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ З ФОРМУВАННЯ В ІНСПЕКТОРІВ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСІБ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

У статті охарактеризовано результати експериментальної перевірки педагогічних умов формування в інспекторів прикордонної служби професійної готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів. Автором запропоновано критерії (ціннісний, когнітивний та діяльнісний) та відповідні їм показники для оцінки сформованості готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів. Висвітлено кроки щодо впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, застосування тренінгових методик для розвитку професійно важливих якостей, необхідних для здійснення ідентифікації; підготовки інспекторів прикордонної служби до професійної комунікації з особами під час процедури контролю першої та другої ліній у пунктах пропуску через державний кордон; долучення прикордонників до європейських цінностей прикордонної служби та здійснення ідентифікації. За результатами проведеного дослідження розроблено відповідні методичні рекомендації щодо професійної підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів в умовах євроінтеграції. Рекомендується дотримуватися аксіологічного, діяльнісного, системного, особистісно орієнтованого підходів, а також принципів науковості, міцності засвоєння матеріалу, наочності й доступності навчання, систематичності, послідовності та комплексності, контекстності, діалогічності й ін.; використовувати можливості комп'ютерної тренувальної програми з визначення вікових змін за зовнішністю "Wiek" та ін.; застосовувати тренінгові методики для розвитку особистісних якостей, необхідних для здійснення ідентифікації, зокрема концентрації уваги, спостережливості, пильності, пам'яті й ін.; навчати професійної комунікації з особами під час процедури паспортного контролю першої та другої ліній у пунктах пропуску; використовувати ігрове моделювання навчальних, професійних, життєвих ситуацій щодо ідентифікації документів та проведення співбесіди під час ділових ігор «Ідентифікація осіб у пункті пропуску», «Спостереження за особами, що перетинають державний кордон у пунктах пропуску», «Ідентифікація транспортних засобів».

Ключові слова: інспектор прикордонної служби, ідентифікація, уміння, експеримент, педагогічні умови, професійна готовність, охорона кордону.

Постановка проблеми. Під час паспортного контролю й ідентифікації в пунктах пропуску виявляється і припиняється протиправна діяльність. Поруч з іншими елементами системи пропуску через державний кордон та прикордонного контролю, зокрема блоком адміністративно-правових і кримінально-процесуальних дій, паспортний контроль виконує одне з найважливіших завдань: гарантування національної безпеки України на шляхах міжнародних сполучень. Цим зумовлене значення ефективної діяльності прикордонників у пунктах пропуску щодо здійснення ідентифікації та, відповідно, визначення необхідних шляхів належної професійної підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів у пунктах пропуску.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні проблематику організації та здійснення ідентифікації вчені розглядають у декількох аспектах. Дослідники Є. Гончаров, В. Городнов, Б. Єрошин, Р. Каратаєв, С. Каштелян, В. Кириленко, С. Морозов, Б. Олексієнко, Ю. Потомський та ін. вивчають цю проблему в аспекті гарантування національної безпеки загалом та прикордонної зокрема.

Ще один напрям досліджень, що їх провели О. Бінковський, О. Боровик, С. Гетманюк, С. Дмитров, І. Катеринчук, В. Кириленко, Б. Лейда, А. Мисик, В. Серватюк, О. Шинкарук, П. Шишолін та ін., вивчає шляхи підвищення ефективності прикордонного контролю. Особливостям здійснення ідентифікації в пунктах пропуску присвячено праці Е. Матусяка, А. Мальцева, О. Войцехівського й ін.

Велике значення має також дослідження питань організації навчання майбутніх офіцерів, що здійснюватимуть ідентифікацію в пунктах пропуску, спілкуватися відповідно до вимог відомчих стандартів. Ці питання є темою досліджень Н. Берестецької, О. Бондаренко, О. Мисечко, В. Назаренка й ін.

Про специфіку формування в майбутніх офіцерів-прикордонників ідентифікаційних умінь ідеться в роботах В. Щербаня та С. Степанова. Ці праці мають беззаперечну цінність щодо організації підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до ідентифікації в пунктах пропуску, проте в них не взято до уваги специфіки підготовки до цього виду професійної діяльності персоналу навчальних центрів Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ).

Проте сьогодні невирішеною залишається проблема підготовки фахівців, що здійснюють ідентифікацію осіб у пунктах пропуску на державному кордоні, у навчальних центрах підготовки персоналу ДПСУ.

Метою статті є висвітлення результатів педагогічного експерименту з формування в інспекторів прикордонної служби професійної готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів.

Виклад основного матеріалу. Професійна готовність інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів є професійно важливою особистісною властивістю, що охоплює переконаність у державній та особистій значущості ідентифікації в пунктах пропуску, знання технології, методів та засобів ідентифікації осіб і транспортних засобів, особистісні якості й уміння, необхідні для належного здійснення ідентифікації в пунктах пропуску. Зміст готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів визначається специфікою організації і здійснення ідентифікації й охоплює теоретичні знання, методи та засоби ідентифікації, що забезпечують високу ефективність паспортного контролю.

З урахуванням результатів досліджень В. Бондаренка, Є. Брижатого, О. Лемешко, С. Серховця, С. Степанова й ін. з'ясовано, що сформованість готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів можна оцінити за такими критеріями та відповідними їм показниками: ціннісним (визнання цінностей прикордонної служби, відданість прикордонній службі, здатність її інтереси поставити вище за власні; відповідальне ставлення до своєї професійної діяльності та здійснення ідентифікації; розуміння необхідності та важливості самоосвіти з питань організації ідентифікації; сформованість особистісних якостей, зокрема ретельності, організованості, уважності, спостережливості тощо), когнітивним (знання традицій і процедури прикордонного контролю й ідентифікації; знання особливостей здійснення ідентифікації осіб і транспортних засобів; обізнаність про особливості ведення співбесіди як складової частини паспортного контролю, етичні аспекти проведення опитування; здатність до творчого врегулювання складних проблемних ситуацій, пов'язаних з ідентифікацією осіб і транспортних засобів), діяльнісним (уміння інспектора здійснювати ідентифікацію, дотримуючись цінностей прикордонної служби; здатність вирішувати складні проблемні завдання, пов'язані з ідентифікацією; орієнтування в інформаційних потоках, положеннях нормативно-правових актів щодо прикордонного контролю й ідентифікації; спроможність самостійно завдяки самоосвіті підвищувати свій рівень знань із питань ідентифікації). Використання

зазначених критеріїв дозволяє виділити три рівні сформованості готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації (низький, середній та високий). З використанням цих критеріїв, показників та рівнів з'ясовано стан сформованості в інспекторів прикордонної служби готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів.

Результати констатувального етапу педагогічного експерименту, проведеного на базі Навчального центру підготовки молодших спеціалістів Державної прикордонної служби України імені генерал-майора Ігоря Момота, засвідчили, що високий рівень характерний лише для 15 (13,56%) прикордонників. Більшість учасників експерименту перебувають на середньому (38,98%) та низькому (47,46%) рівнях. Учасники експерименту недостатньо розуміють такі цінності прикордонної діяльності, як професійний обов'язок, відповідальність, сумлінна, старання і відповідальна праця, професійна честь та гідність, а також загальнолюдські моральні норми та гуманістичні життєві настанови. У багатьох прикордонників знання про ідентифікацію в пунктах пропуску несистематизовані, навички й уміння ідентифікації нестійкі. Це підтвердило необхідність організації систематизованої і планомірної роботи щодо формування у прикордонників усіх складників професійної готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів.

Аналіз наукових джерел, зокрема праць І. Беха, О. Власової, Н. Волкової, І. Мельничука, О. Рудницької, С. Сисоєвої, В. Сухомлинського, В. Ягупова й ін., щодо широких можливостей, що їх дає використання інформаційно-комунікаційних технологій для навчального процесу та вивчення специфічної проблематики ідентифікації, використання тренінгу як ефективного способу підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності, потенціалу інтерактивного навчання для формування вмінь комунікації, а також урахування результатів констатувального етапу педагогічного експерименту дозволили визначити такі педагогічні умови формування готовності до ідентифікації: упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів; застосування тренінгових методик для розвитку професійно важливих якостей, необхідних для здійснення ідентифікації; навчання інспекторів прикордонної служби професійної комунікації із громадянами під час контролю першої та другої ліній у пунктах пропуску через державний кордон; долучення прикордонників до європейських цінностей прикордонної служби та здійснення ідентифікації.

Для перевірки запропонованих умов організовано дослідно-експериментальну роботу на базі Навчального центру підготовки молодших

спеціалістів Державної прикордонної служби України імені генерал-майора Ігоря Момота. У цьому етапі експерименту взяли участь 124 прикордонники та 14 викладачів. Формувальний етап педагогічного експерименту був покликаний забезпечити науково-об'єктивну й доказову перевірку правильності гіпотези дослідження педагогічних умов формування в інспекторів прикордонної служби професійної готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів у пунктах пропуску.

Дослідно-експериментальна робота передбачала впровадження низки заходів, спрямованих на формування професійної готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів. Зокрема, перший напрям роботи передбачав упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів.

За допомогою мультимедіа, зокрема слайдів із малюнками, фрагментами фотографій, фотографіями елементів обличчя людини, відеозапису пасажирів під час проходження прикордонного контролю, викладачі пропонували прикордонникам виконати різні початково-творчі завдання з ідентифікації особи, як-от:

- охарактеризувати елементи обличчя людини, їх різновиди;
- виділити характерні особливості обличчя людини;
- порівняти елементи обличчя людини;
- визначити особливі прикмети людини;
- установити тотожність зображених на фотокартках осіб;
- визначити зріст людини на око;
- виявити вікові зміни зовнішності людини;
- визначити вік людини за зовнішніми ознаками;
- скласти «словесний портрет» людини;
- виявити особу за «словесним портретом».

Вивчаючи елементи обличчя людини й їхні різновиди, прикордонники вчилися на практиці визначати і правильно називати відповідно до термінології «словесного портрета» елементи обличчя людини. Велике значення під час формування готовності до ідентифікації осіб мало використання методу візуалізації. За допомогою цього методу прикордонники вчать виокремлювати найбільш значущі елементи інформації щодо ідентифікаційних дій. Зокрема, відеозапис пасажирів під час проходження прикордонного контролю дозволив навчити прикордонників визначати вік людини за її зовнішнім виглядом або за зображенням особи на фотографії чи на екрані дисплея. Переглядаючи відеозапис пасажирів під час проходження прикордонного контролю чи кінохроніки, прикордонники складали «словесний портрет». Інше завдання, навпаки, передбачало,

що прикордонники повинні за «словесним портретом» виявити необхідних осіб.

Під час експериментального навчання великі можливості для вивчення проблематики ідентифікації давала комп'ютерна тренувальна програма з визначення вікових змін за зовнішністю «Wiek». Із використанням цієї програми прикордонникам ідентифікували вікові зміни зовнішності осіб, зображених на слайдах. Кожний зі слайдів програми «Wiek» містив зображення обличчя однієї особи та кожні 10–15 секунд ішов наступний слайд; три добірки містили 40 слайдів. Суттєву допомогу в навчанні прикордонників надало застосування тренувальної комп'ютерної програми з ідентифікації осіб за зовнішністю «Trainer». Програма допомагала формувати у прикордонників уміння здійснювати фотопортретну ідентифікацію з урахуванням обмеженості часу для перевірки документів (10–20 секунд), вікових змін зовнішності пред'явника щодо його зображення на фотокартці, зміни зачіски, використання косметичних засобів, якості фотографії, психоемоційного стану пред'явника паспорта й ін. Окрім цього, застосовано комп'ютерний тест «FaceID». Цей тест допоміг прикордонникам самостійно тренуватися в ідентифікації обличчя людей, розрізненні елементів обличчя, визначенні приблизного віку людини тощо. Прикордонники вчилися визначати й оцінювати вікові зміни зовнішності людини та встановлювати тотожність зображень обличчя людини, зроблених у різний час, а також відповідність вікових змін осіб інформації (даним), зазначеною у паспортному документі.

Загалом мультимедійність, тобто текстова репрезентація інформації, візуальна репрезентація інформації (колір, графіка, зображення, мультиплікація, відео), різноформатна репрезентація інформації (текст, звук, графіка, відео) якнайкраще відповідали потребам показу особливостей паспортних документів та особливостей зовнішності людини для здійснення ідентифікації. Використання інформаційно-комунікаційних технологій дозволило належним чином розширити можливості подання навчальної інформації, організувати навчальний процес щодо формування у прикордонників умінь ідентифікації, здійснити контроль і закріплення матеріалу.

Друга педагогічна умова формування професійної готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів передбачала застосування тренінгових методик для розвитку професійно важливих якостей, необхідних для здійснення ідентифікації. Було використано декілька тренінгових методик, зокрема: «Тренінг уваги і самоконтролю», «Паспортний контроль», «Нові документи», «Підроблені документи», «Перевірка транспортних засобів». Було передбачено, щоби зміст тренінгу сприяв підви-

щенню рівня ідентифікаційних знань і умінь; ураховував сучасний стан паспортного контролю та ризику, насамперед щодо підробок документів, задовольняв потреби учасників, впливав на формування в них цінностей прикордонної діяльності, рівня знань, умінь і навичок з ідентифікації.

Найбільшого значення викладачі надавали організації тренінгів із додаткової спеціальної підготовки персоналу прикордонної служби. Це такі тренінги, як «Перевірка документів», «Нові документи», «Підроблені документи», «Перевірка транспортних засобів». Для підготовки інспекторів прикордонної служби, відповідальних за перевірку другої лінії контролю, проведено тренінг «Друга лінія контролю». На таких заняттях викладачі використовували інфраструктуру пункту пропуску, обладнаного відповідно до потреб процедур контролю другої лінії.

Під час тренінгу «Перевірка документів» ураховано актуальність надання інформації про документи країн Європейського Союзу, країн Шенгенської угоди, Європейського економічного співтовариства. Прикордонники відпрацьовували справжні й підроблені документи. Предметом посиленої уваги були також справжні й підроблені документи третіх країн; документи міжнародних організацій; реєстри офіційно визнаних Міністерством внутрішніх справ проїзних документів; посилання на бази даних та відкриті джерела; підписи нотаріусів і зразки печаток; методи ідентифікації транспортних засобів (контрольні матеріали, посилання тощо). Прикордонники окремо вивчали процедури, що застосовуються до моряків (законодавство і документи), штампи прикордонного контролю (система використання датоштампів, описи датоштампів, історія захисних кодів датоштампів, випадки незаконного використання датоштампів) тощо.

Важливою особливістю тренінгів стала їхня **навчальна спрямованість**, що передбачало передавання та засвоєння нових знань, умінь і навичок ідентифікації. Прикордонники ознайомилися із внутрішніми інструкціями та законодавчою базою щодо ідентифікації, з інформацією про використання датоштампів прикордонного контролю, вимогами інструкцій про ідентифікацію транспортних засобів та ін.

Відповідно до третьої педагогічної умови, передбачено підготовку інспекторів прикордонної служби до професійної комунікації з особами під час процедури паспортного контролю першої та другої лінії у пунктах пропуску через державний кордон, тобто до належних дій у різних ситуаціях спілкування.

Важливими формами інтерактивного навчання стали аналіз конкретних ситуацій та ділова гра. Для аналізу конкретних ситуацій викладачі пропонували моделі ситуації професійного спілку-

вання як системи взаємин. Так, наприклад, використано декілька видів ситуацій (за Н. Волковою) [1, с. 63–64]:

- базові – узагальнений опис сукупності подібних конкретних ситуацій, які можна віднести до одного класу – ситуації ухвалення рішень щодо ідентифікації, спілкування під час перевірки документів;

- стандартні – типові, часто повторюються за тих самих обставин; мають ті самі джерела, причини; можуть мати як негативний, так і позитивний характер – спілкування у випадках, коли є проблеми під час перевірки документів;

- конкретні – реальні події, що відбулися під впливом деяких чинників (подій), частково відомих і частково невідомих; явище, яке вступає в конфлікт із зовнішнім середовищем, зокрема людьми чи органами влади – спілкування в конфліктній ситуації; спілкування з іноземцями, людьми інших національностей та вірувань;

- критичні – нетипові, несподівані, ті, що руйнують заплановане; загрожують порушити встановлені норми, системи правил та цінностей; можуть завдати матеріальної та моральної шкоди – втягнення в корупційні дії, пронунання хабара;

- екстремальні – унікальні, призводять до негативних, а часом і руйнівних змін будь-яких об'єктів, процесів, поглядів, відносин; спричиняють матеріальні, фізичні та моральні втрати; спонукають до радикальних дій, нетрадиційних рішень – спілкування з невірніваженими, емоційно нестійкими людьми, душевно хворими, правопорушниками, рецидивістами, терористами й ін.

Загалом метод аналізу конкретних ситуацій дозволив наблизити навчання до конкретних ситуацій професійної діяльності в пунктах пропуску. Усі ситуації взаємодії були опосередковані змістом професійної діяльності, зокрема завданнями перевірки документів та ідентифікації осіб і транспортних засобів. Це стало універсальним способом організації мовних засобів, навчання стратегії й тактики спілкування.

Окрім цього, під час роботи з формування готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів ураховано, що інспектор прикордонної служби повинен уміти чітко аргументувати свою позицію щодо права того чи іншого громадянина перетнути кордон, знаходити оптимальний варіант вирішення проблем щодо ідентифікації, розпізнавати важливу інформацію під час спілкування з особами, які перетинають державний кордон. У цьому зв'язку велике значення мало використання таких методів навчання, які допомогли навчити інспекторів комунікативно правильно поводитися в різних ситуаціях професійної взаємодії. Цим вимогам якнайкраще відповідали ігрові методи навчання, зокрема ділові ігри та рольові ігри. Так, наприклад, під час ділових ігор

ми обговорювали зі слухачами проблему ухвалення рішення щодо ідентифікації у професійних ситуаціях комунікативної взаємодії з особами, які перетинають державний кордон у пунктах пропуску. Під час імітаційної гри слухачі відтворювали справжню професійну діяльність з ідентифікації документів та проведення співбесіди. Велике значення мали такі ділові ігри, як «Ідентифікація осіб у пункті пропуску», «Спостереження за особами, що перетинають державний кордон у пунктах пропуску», «Ідентифікація транспортних засобів».

Загалом, через ігрове моделювання навчальних, професійних, життєвих ситуацій ділова гра допомогла вдосконалити різні професійні й особистісні якості, уміння і навички прикордонників. Ділова гра як форма відтворення предметного і соціального змісту професійної діяльності дозволила змодельовати необхідну систему відносин, які характерні для професійної діяльності інспекторів прикордонної служби з ідентифікації осіб і транспортних засобів у пунктах пропуску.

Четверта педагогічна умова передбачала долучення прикордонників до європейських цінностей прикордонної служби та здійснення ідентифікації. Для цього внесено доповнення до навчальних і тематичних планів, документів. Насамперед передбачено основні заходи щодо формування в інспекторів уявлень про цінності прикордонної служби. На ці аспекти викладачі також звертали увагу під час викладання навчальних дисциплін «Тактика прикордонної служби», «Прикордонний контроль», «Технічні засоби охорони державного кордону», «Адміністративне провадження», «Основи ділового спілкування», «Етика професійної діяльності прикордонників», «Антикорупційне законодавство». Здійснено необхідний відбір навчального матеріалу, з урахуванням можливості матеріалу актуалізувати особистісний досвід прикордонників, відповідності ситуацій щодо набуття слухачами морально-духовного досвіду.

Для формування ціннісної складової частини професійної діяльності інспекторів увесь навчальний матеріал включено в контекст життєвих і професійних проблем, що забезпечувало особистісну значущість матеріалу для кожного слухача. У змісті навчальних дисциплін виокремлено аксіологічні аспекти, на основі яких слухачам показано цінності прикордонної діяльності, а прикордонники відкривали в них особистісний зміст. Зокрема, тема № 1 з «Етики професійної діяльності прикордонників» «Стандарти і правила професійної етики, прийняті у прикордонному відомстві» передбачала проблематику, що має ціннісні аспекти. Це насамперед ціннісний аспект професійної етики, сутність, основні принципи та категорії професійної етики, професійна етика та цінності прикордонної служби, сутність неупередженості прикордонника, кодекс поведінки осо-

бового складу Державної прикордонної служби України, межі його застосування й ін.

Використовуючи положення Уніфікованої навчальної програми для базової підготовки прикордонників у країнах Європейського Союзу, розробленої агентством "Frontex", викладачі звертали увагу на те, щоби прикордонники могли пояснити цінності прикордонної служби, які стосуються життя та професії, а також могли діяти, дотримуючись цінностей прикордонної служби. Прикордонники розглядали роль прикордонної служби в суспільстві, різні форми контролю в суспільстві, що їх здійснює прикордонна служба, зокрема, прикордонники характеризували свою професійну роль у суспільстві, обґрунтовували з етичного погляду дії в аспекті виконання функцій соціального контролю [2, с. 77–78]. Викладачі всебічно сприяли тому, щоби прикордонники усвідомили значення і необхідність забезпечення стандартів високої якості щодо надання послуг у пунктах пропуску та подолання випадків корупції на кордоні.

Висновки і пропозиції. Результати експерименту засвідчили, що після проведення експериментальної роботи високий рівень професійної готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів мають 12,69% членів експериментальних груп, що на 17,47% більше, ніж до експерименту; середній – 42,86% (на 12,70% більше, ніж до експерименту), низький – 44,45% (на 30,17% менше, ніж до експерименту). У контрольних групах рівні сформованості готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів такі: високий рівень мають 19,67% інспекторів, що на 4,91% більше, ніж до експерименту, середній – 52,46% (на 9,84% більше, ніж до експерименту), низький – 27,87% (на 14,75% менше, ніж до експерименту). Цим самим підтверджено результативність упровадження педагогічних умов формування професійної готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів.

За результатами проведеного дослідження розроблено відповідні методичні рекомендації щодо професійної підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів в умовах євроінтеграції. Серед найважливіших методичних рекомендацій формування у прикордонників професійної готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів в умовах євроінтеграції варто вказати на:

1) дотримання аксіологічного, діяльнісного, системного, особистісно орієнтованого підходів, а також принципів науковості, міцності засвоєння матеріалу, наочності й доступності навчання, систематичності, послідовності та комплексності, контекстності, діалогічності й ін.;

2) урахування великих можливостей для вивчення проблематики ідентифікації комп'ютер-

ної тренувальної програми з визначення вікових змін за зовнішністю «Wiek» та ін.;

3) застосування тренінгових методик для розвитку особистісних якостей, необхідних для здійснення ідентифікації, зокрема концентрації уваги, спостережливості, пильності, пам'яті тощо;

4) організацію тренінгів із додаткової спеціальної підготовки співробітників прикордонної служби («Перевірка документів», «Нові документи», «Підроблені документи», «Перевірка транспортних засобів»);

5) навчання професійної комунікації з особами під час процедури паспортного контролю першої та другої ліній у пунктах пропуску;

6) ігрове моделювання навчальних, професійних, життєвих ситуацій щодо ідентифікації документів та проведення співбесіди під час ділових ігор «Ідентифікація осіб у пункті пропуску», «Спостереження за особами, що пере-

тинають державний кордон у пунктах пропуску», «Ідентифікація транспортних засобів»;

7) внесення доповнень до навчальних і тематичних планів для долучення прикордонників до європейських цінностей прикордонної служби та здійснення ідентифікації тощо.

Перспективами подальших наукових розвідок є з'ясування особливостей організації самоосвітньої діяльності прикордонників щодо вивчення проблематики ідентифікації.

Список використаної літератури:

1. Волкова Н. Інтерактивні технології навчання у вищій школі : навчально-методичний посібник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
2. Уніфікована програма підготовки прикордонників країн ЄС. Представлено агенцією FRONTEX у рамках співпраці країн-членів ЄС і асоційованих членів Шенгенської зони. Агенція FRONTEX. Варшава, Rondo ONZ 1, 2007. 398 с.

Tkachuk D. Results of the pedagogical experiment on the formation of professional readiness for the identification of persons and vehicles to border guards inspectors

The article describes the results of experimental verification of the pedagogical conditions for the formation of professional readiness for the identification of persons and vehicles to border guard inspectors. The author defines the criteria (value-based, cognitive and operational) and the corresponding indicators for assessing the formation of readiness of border guard inspectors to identify individuals and vehicles. The pedagogical conditions that will contribute to the formation of the professional readiness of the border guard inspectors to identify persons and vehicles have been determined. The first condition involves the introduction of information and communication technologies in the process of training. Particular attention is paid to the use of the visualization method by which border guards learn to distinguish the most important elements of information about identification actions. Special attention is also drawn to studying with the help of computer programs "Wiek" and "Trainer". The second pedagogical condition for the formation of the professional readiness of the border guard inspectors for the identification of persons and vehicles provides the use of training methods for the development of professionally important qualities necessary for identification. This condition involves the organization of trainings for additional special preparation of the border guard personnel using the infrastructure of the checkpoint, equipped in accordance with the needs of the second line of control procedures. An important feature of trainings is their educational orientation, which involves the transfer and mastering of new knowledge and identification skills. The third pedagogical condition involves training of border guard inspectors for professional communication with people during the passport control procedure of the first and second lines at the border crossing points, that is, for appropriate actions in different situations of communication. The author determines the analysis of specific situations and the business game as important forms of interactive learning. The models of the situation of professional communication as a system of relationships that were mediated by the content of professional activity, in particular by the tasks of checking documents and identifying individuals and vehicles are also proposed. It is important to use such teaching methods that help teach inspectors to communicate correctly in different situations of professional interaction. The fourth pedagogical condition provides the admission of border guards to the European values of the border guard service and identification realization. In order to form the value-based component of the professional activity of inspectors, the author suggests including educational material into the context of life and professional problems, and to highlight axiological aspects in the content of academic disciplines. It is necessary for the border guards to be able to explain the values of the border service and to act following them. Much attention is paid to the border guards' realization of the importance and the need to ensure high quality standards for providing services at checkpoints and to overcome cases of corruption at the border.

Key words: border guard inspector, identification, skills, experiment, pedagogical conditions, professional readiness, border security.